

ՀՀ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ, ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ, ՄՇԱԿՈՒՑԹԻ ԵՎ ՍՊՈՐՏԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ
«ՎԱՆԱՁՈՐԻ Հ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ» ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

Հաստատված է ամբիոնի նիստում

պատմության
ամբիոնի անվանումը

Ամբիոնի վարիչ Ֆ.Վ.Մովսիսյան /Ա.Ա.Հ/

Արձանագրություն № 15

« 18 » մայիսի, 2023 թ.

Պ/Բ-001- ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ -1

Դասիչ, դասընթացի անվանում

ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ
ՌԻՍՈՒՄՆԱՄԵԹՈՂԱԿԱՆ ՓԱԹԵԹ

Մասնագիտություն`	___ 022201.00.6 Պատմություն
	/դասիչ, մասնագիտության լրիվ անվանումը/
Կրթական ծրագիր`	___ 022201.01.6 Պատմություն ___
	/դասիչ, կրթական ծրագրի լրիվ անվանումը/
Որակավորման աստիճան`	___ բակալավր ___
	/բակալավր, մագիստրատուրա/
Ամբիոն`	___ պատմության ___
	/ամբիոնի լրիվ անվանումը/
Ուսուցման ձևը`	___ առկա /հեռակա/ ___
	/առկա, հեռակա/
Կուրս/կիսամյակ	հեռակա _առաջին, 2-րդ կիսամյակ ___
Դասախոս(ներ) `	Արթուր Մելիքյան ___
	/անուն, ազգանուն/

Էլ. հասցե arthurmelikyan@rambler.ru

Վանաձոր- 2023թ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1.	Դասընթացի դերը և տեղը կրթական ծրագրում	3
2.	Դասընթացի նպատակը և խնդիրները	3
3.	Դասընթացին մասնակցելու նախնական մուտքային գիտելիքները, կարողությունները և հմտությունները	4
4.	Դասընթացի կրթական վերջնարդյունքները
5.	Դասընթացի դերը կրթական ծրագրի շրջանավարտների գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ձևավորման հարցում ըստ աշխատաշուկայի պահանջների
6.	Դասընթացի ծավալը, ուսումնական աշխատանքի տեսակները, արդյունքների ամփոփման ձևերը
7.	Ուսումնական աշխատանքները տեսակները
8.	Դասավանդման մեթոդներ.....	...
9.	Ուսումնառության մեթոդները
10.	Դասընթացի համառոտ բովանդակությունը, ուսումնական աշխատանքի ծավալը
11.	Ուսումնամեթոդական գրականության ապահովման քարտ.....	...
12.	Դասընթացի ուսումնամեթոդական քարտ.....	...
	12.1 Դասախոսությունների ուսումնամեթոդական քարտ
	12.2 Գործնական աշխատանքների /սեմինար պարապմունքների ուսումնամեթոդական քարտ.....	...
	12.3 Լաբորատոր աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ.....	...
	12.4 Ինքնուրույն աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ
13.	Դասընթացի նյութատեխնիկական միջոցների ապահովում.....	...
14.	Գնահատում.....	...
	14.1 Ուսանողների գիտելիքների ստուգում.....	...
	14.2 Հարցաշար.....	...
	14.3 Գնահատման չափանիշներ.....	...
15.	Դասընթացի համառոտ նկարագրիչ.....	...

ԲԱՑԱՏՐԱԳԻՐ

1. Դասընթացի դերը և տեղը կրթական ծրագրում¹.

«Հայոց պատմություն 1» դասընթացը կարևորվում է պատմագիտության բնագավառում մասնագետների պատրաստման գործընթացում, ներառված է 022201.01.6-Պատմություն կրթական ծրագրի ուսումնական պլանի «Հատուկ մասնագիտական» կրթամասում: «Հայոց պատմություն 1» առարկայի ուսումնամեթոդական փաթեթը կազմված է բակալավրի հիմնական կրթական ծրագրով, ՎՊՀ – ում բարձրագույն մասնագիտական կրթության պետական չափորոշիչներով կազմված ուսումնական պլաններին համապատասխան: «Հայոց պատմություն-1» առարկայի ուսումնամեթոդական փաթեթը նպատակաուղղված է բակալավրական կրթության կազմակերպման, դասավանդման որակի բարձրացմանը, ուսումնական գործընթացը ուսումնամեթոդական նյութերով, նորարարական մեթոդներով ապահովմանը: «Հայոց պատմություն-1» -ով նախատեսվող ուսումնական նյութն ընդգրկում է Հայկական լեռնաշխարհում հնագույն պետականությունների առաջացումից մինչև Արտաշեսյան արքայատան մարումը՝ Ք.ա. 3-րդ հազարամյակից մինչև Ք.հ. 1 թ.:

2. Դասընթացի նպատակը և խնդիրները.

2.1. Դասընթացի նպատակն է.

- Բազմակողմանի պատկերացումներ տալ Հայ ժողովրդի ձևավորման, նրա բազմադարյան պատմության հնագույն և հին դարաշրջանների քաղաքական, հասարակական-տնտեսական և մշակութային զարգացման ինքնատիպ ընթացքի, հարևան երկրների ու ժողովուրդների հետ նրա բազմաբնույթ փոխհարաբերությունների մասին:
- Տեսական գիտելիքներ տալ Հայկական լեռնաշխարհում ձևավորված հնագույն պետական կազմավորումների քաղաքական պատմության, նրանց ժառանգական կապի, կառավարման համակարգերի մասին:
- Համակարգված պատկերացում տալ Պատմական Հայաստանի հնագույն և հին դարաշրջանների հասարակական կյանքի՝ էթնոքաղաքական տեղաշարժերի, հասարակության էթնիկ, ենթաէթնիկ և դասային կազմի, տարբեր դարաշրջաններում դրսևորված սոցիո-մշակութային գործընթացների մասին:
- Ձևավորել Հայոց պատմական ընձեռնած տվյալները համակարգելու, տեսական վերլուծության ենթարկելու, սեփական դիրքորոշումը փաստարկելու և ինքնուրույն հետևություններ անելու կարողություն:

2.2. Դասընթացի խնդիրներն են.

¹ Ներկայացվում է դասընթացի կարևորությունը տվյալ կրթական ծրագրի խնդիրների լուծման հարցում և տեղը ուսումնական պլանում ըստ կրթաբլոկների

- Սովորեցնել Հայոց պատմության հնագույն և հին շրջանների տեսական հիմքերը:
- Բացատրել Պատմական Հայաստանի տարածքում պետական կազմավորումների ձևավորման, զարգացման և անկման օրինաչափությունները:
- Ձևավորել հայագիտական նյութի հետ աշխատելու և ձեռք բերված ինֆորմացիայի տարբեր ձևերը օգտագործելու, տեղեկատվության հավաքման, պահպանման և մշակման ունակություն, տեղեկույթը կառավարելու, իր դիրքորոշումը փաստարկելու և ինքնուրույն հետևություններ անելու կարողություններ,
- Ամրապնդել ուսանողների կողմից ձեռքբերված տեսական գիտելիքները գործնական իրավիճակային խնդիրներով:

3. Դասընթացին մասնակցելու նախնական մուտքային գիտելիքները, կարողությունները և հմտությունները

«Հայոց պատմություն 1» դասընթացին մասնակցելու կարևոր նախապայման է ուսանողների գիտելիքների և հմտությունների առկայությունը 022201.01.6 - «Պատմություն» մասնագիտության բակալավրի կրթական ծրագրում ուսուցանվող «Հնագիտություն», «Հին Արևելքի պատմություն» դասընթացներից:

4. Դասընթացը ձևավորում է հետևյալ կրթական վերջնարդյունք(ներ)ը² և /կամ կոմպետենցիաները.

«Հայոց պատմություն-1» դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողի ակնկալվող վերջնարդյունքներն են.

1. իմանա Հայաստանի պատմական աշխարհագրության տեսական հիմունքները,
2. իմանա Հայոց պատմության ուսումնասիրման մեթոդական հիմքերը,
3. կարողանա ձեռք բերած տեսական գիտելիքները կիրառել գործնականում՝ պատմական իրողությունները հասկանալու, փաստերն ու երևույթները համեմատելու, պատմական տարբեր դարաշրջաններում գոյություն ունեցած վարչա-քաղաքական միավորների զարգացման փուլերն ու դրանց օրինաչափությունները համադրելու և համակողմանի գնահատելու, վերլուծելու, դիրքորոշումներ ձևակերպելու համար,
4. կարողանա համադրել հնագույն և հին դարաշրջանների Հայոց պետականությունների վարչաքաղաքական փորձ, վեր հանել դրանց ժառանգորդության և մշակութային ընդհանրության հարատման պատճառներն ու առանձնահատկությունները,

² <http://www.vsu.am/karg/ararkayakan-nkaragir-17.pdf>

5. կարողանա համակարգել Հայոց պատմության վերաբերյալ բազմաբնույթ գիտելիքները, դրանք ենթարկել տեսական վերլուծության, փաստարկել սեփական դիրքորոշումը և կատարել ինքնուրույն հետևություններ,
6. կարողանա վերլուծել օտար տիրապետությունների ընթացքում Հայաստանի վարչական համակարգերի վերափոխությունների ընթացքը, ժողովրդագրական պատկերի փոփոխությունները,
7. կարողանա ձևավորել դիրքորոշումներ հնագույն և հին շրջանի Հայոց պատմության հիմնախնդիրների նկատմամբ և կատարել դրանց հետազոտություն:

Դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողը ձեռք կրերի հետևյալ կոմպետենցիաները.

Ա) Ընդհանրական կոմպետենցիաներ

Գործիքային կոմպետենցիաներ (ԳԿ)՝

ԳԿ1 վերլուծելու և սինթեզելու ունակություն,

ԳԿ4 մասնագիտական ոլորտի գիտելիքների հիմունքներ,

ԳԿ9 խնդիրների լուծում,

ԳԿ10 որոշումների ընդունում:

Համակարգային կոմպետենցիաներ (ՀԳԿ)՝

ՀԳԿ1 գիտելիքները գործնականում կիրառելու կարողություն,

ՀԳԿ2 հետազոտություններ կատարելու ունակություններ,

ՀԳԿ3 սովորելու ունակություն,

ՀԳԿ8 ինքնուրույն աշխատելու ունակություն,

Բ) Առարկայական (մասնագիտական) կոմպետենցիաներ (ԱԿ)

ԱԿ2 հստակ հաղորդել ստացված հենքային գիտելիքները,

ԱԿ4 ցուցաբերել առարկայի ընդհանուր կառուցվածքի և առանձին մասերի միջև կապերի իմացություն,

ԱԿ6 կիրառել տվյալ առարկային բնորոշ մեթոդները,

ԱԿ11 տիրապետեն ինքնուրույն հետազոտության մեթոդներին և կարողանան մեկնաբանել հետազոտության արդյունքները,

ԱԿ14 տիրապետեն տվյալ մասնագիտական մակարդակում պահանջվող կոմպետենցիաներին:

5. Դասընթացի դերը կրթական ծրագրի շրջանավարտների գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ձևավորման հարցում ըստ աշխատաշուկայի պահանջների³.

«Հայոց պատմություն 1» դասընթացից ձեռք բերված գիտելիքներն և հմտությունները շրջանավարտը կարող է կիրառել պատմաբանի, պատմության ուսուցչի մասնագիտական գործունեության ընթացքում, էքսկուրսավարի աշխատանքում, նաև ասպիրանտուրայում կրթությունը շարունակելու և գիտական հետազոտություններ կատարելու նպատակով:

³ Նշվում է, թե տվյալ դասընթացի յուրացման, ամփոփման արդյունքում ձեռքբերված գիտելիքները, հմտությունները և կարողությունները աշխատաշուկայի որ բնագավառներում և ոլորտներում կարող է շրջանավարտը կիրառել

6. Դասընթացի ծավալը, ուսումնական աշխատանքի տեսակները, արդյունքների ամփոփման ձևերը

Չափանիշ	Առկա ուսուցման համակարգ	Հեռակա ուսուցման համակարգ
Դասընթացի ընդհանուր աշխատատարությունը (կրեդիտ /ընդհանուր ժամաքանակ)		6 կրեդիտ/ 180 ժամ

Աշխատանքի տեսակը	Ժամաքանակ	Ժամաքանակ
Դասախոսություն		16
Գործնական աշխատանք		
Սեմինար պարապմունք		8
Լաբորատոր աշխատանք		
Ինքնուրույն աշխատանք		
Ընդամենը		180
Ստուգման ձևը՝ քննություն		

7. Ուսումնական աշխատանքների տեսակները⁴ .

- **Դասախոսությունը** դասախոսի կողմից դասընթացի ծրագրի շրջանակներում գիտական-տեղեկատվական թեմայի վերաբերյալ տրամաբանորեն կառուցված, հետևողական ու պարզ խոսքի շարադրանքն է, որի նպատակն է ուսանողին տալ համապարփակ գիտելիքներ: Դասախոսը վերլուծում, մեկնաբանում է թեմայի առավել կարևոր, դժվար ընկալելի, հանգուցային հարցերը: Դասախոսությունը ուսանողի առջև ուրվագծվող գիտական մի ճանապարհ է, որը նա կարող է միայն անցնել գիտական գրականության ընթերցանության, ուսումնական բնույթի այլ պարապմունքների և ինքնուրույն կատարած աշխատանքների շնորհիվ: Դասախոսը պետք է խթանի ուսանողի ակտիվ իմացաբանական գործունեությունը, նպաստի նրանց ստեղծագործական մտածողության ձևավորմանը: Ուսանողը նույնպես պետք է լինի դասախոսության ակտիվ մասնակից: Ուսանողը դասախոսությանը ներկայանալուց առաջ պետք է ծանոթացած լինի տվյալ դասին ներկայացվող թեմային, որպեսզի կարողանա մասնակցել ուսումնական գործընթացին:
- **Գործնական աշխատանքների** ժամանակ ուսանողը կատարում է լսարանային աշխատանք՝ դասախոսի անմիջական ղեկավարման ներքո: Գործնական պարապմունքները անցկացվում են գործնական խնդիրների լուծման, առաջադրանքների իրականացման, թեստերի, իրավիճակային վերլուծությունների, գործարար խաղերի, խմբային աշխատանքների, տնային առաջադրանքների,

⁴ Թողել այն տեսակը, որը տվյալ դասընթացի դասավանդման համար նախատեսված է: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացումներ կատարել:

ուղեղային գրոհների, ինտերակտիվ ուսուցման միջոցով՝ տեսական գիտելիքները կիրառելու, գործնական ունակությունների և հմտությունների ձեռքբերման և ամրապնդման նպատակով: Դասախոսն առաջադրում է գործնական պարապմունքների թեման, նպատակը, խնդիրները, այն հարցերը, որոնք պետք է լուծել գործնական պարապմունքի ընթացքում, գործնական պարապմունքի անցկացման մեթոդները և պատասխանում է ուսանողների տված հարցերին:

- **Մեմինար պարապմունքները** խմբային պարապմունքների հիմնական տեսակներից է, որի ընթացքում ուսանողը սովորում է բանավոր շարադրել նյութը, պաշտպանել իր տեսակետները և եզրահանգումները: Մեմինարի ընթացքում ուսանողները քննարկում, պատասխանում են թեման, զեկույցները և ռեֆերատները, որոնք հանձնարարել է դասախոսը:

Մեմինարին պատրաստվելու համար անհրաժեշտ է ուսումնասիրել հիմնական և լրացուցիչ գրականություն տվյալ թեմայով: Գրականության ուսումնասիրությունից և համառոտագրումից հետո պետք է կազմել պլան՝ բանավոր պատասխանի համար, ապա մտածել էլույթի բովանդակության հարցադրումների և պատասխանների մասին:

- **Լաբորատոր աշխատանքները** նպաստում են տեսական նյութի առավել լավ յուրացմանը և ամրապնդմանը: Լաբորատոր աշխատանքները նպատակ ունեն ամրապնդելու ուսումնասիրվող թեմաների տեսական դրույթները, ուսանողներին ուսուցանելու փորձարարական հետազոտությունների մեթոդները, հաղորդելու ինքնուրույն վերլուծության, տվյալների ամփոփման, լաբորատոր սարքավորումների, համակարգիչների, սարքերի, էլեկտրոնային ծրագրերի հետ աշխատելու փորձ և հմտություններ: Լաբորատոր աշխատանքն անցկացման համար ուսանողը պարտավոր է ուսումնասիրել թեմային վերաբերող տեսական նյութը (դասախոսություն, համապատասխան գրականություն) և փորձի, հետազոտության մեթոդոլոգիան:

Դասախոսի հսկողությամբ ուսանողը իրականացնում է փորձը, հետազոտությունը, գրանցում է արդյունքները և կատարում (գրանցում) համապատասխան եզրակացություն

- **Ինքնուրույն աշխատանքը** ուսանողների ուսումնական, գիտահետազոտական աշխատանքն է, որն իրականացվում է դասախոսի առաջադրանքով և մեթոդական ղեկավարությամբ, բայց առանց նրա անմիջական ղեկավարության:

Ինքնուրույն աշխատանքի տեսակներն են⁵

- **Ռեֆերատ** – ուսանողների ինքնուրույն գրավոր, որտեղ ուսանողը շարադրում է որևէ հարցի կամ թեմայի էությունը՝ հենվելով գրական աղբյուրների վրա (դասագրքեր, ձեռնարկներ և այլն):
- **Գործարար խաղեր** – պայմանական իրավիճակներում սոցիալ-տնտեսական համակարգերի և մարդկանց մասնագիտական գործունեության կառավարման գործընթացների նմանակեղծային մոդելավորում՝ առաջացող հիմնախնդիրների ուսումնասիրման և լուծման նպատակով:
- **Էսսե** – արձակ ստեղծագործություն՝ քննադատության և լրագրության ժանրի որևէ խնդրի ազատ վերլուծություն:
- **Կլոր սեղան** – ինքնուրույն աշխատանքի ձևին բնորոշ է թեմատիկ բանավեճի համադրումը խմբային աշխատանքի հետ:

⁵ Թողել այն տեսակը, որը տվյալ դասընթացի դասավանդման համար նախատեսված է: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացումներ կատարել:

- **Կոնկրետ իրավիճակների վերլուծություն** – ուսանողների ակտիվ գործունեության կազմակերպման ամենաարդյունավետ և տարածված ձևերից մեկն է, որը զարգացնում է մասնագիտական և կեցությանը վերաբերող տարբեր հարցերի վերլուծության կարողությունը:
- **Նախագծերի մեթոդ** – ուսումնաձանաչողական, ստեղծագործական կամ խաղային համատեղ գործունեության տեսակ է, սովորող-գործընկերների միջև, որոնք ունեն ընդհանուր նպատակ և համաձայնեցված միջոցներ՝ ուղղված որևէ խնդրի լուծման կամ որոշակի արդյունքի ձևակերպման:
- **Հարցի նախապատրաստման մոդել** –կամավորության սկզբունքով ընտրված ուսանողն իր նախընտրած հակիրճ ձևով նախապատրաստում է տվյալ առարկայից քննության կամ ստուգարքի հարցերի իր պատասխանների փաթեթը: Քննությունից (ստուգարքից) 1 շաբաթ առաջ նա հանձնում է փաթեթը դասախոսին, որը ստուգում է այդ նյութերը և որոշում դրանց համապատասխանությունը տվյալ առարկայի բովանդակությանը:
- **Ինքնուրույն աշխատանք համացանցում** – նոր տեղեկատվական տեխնոլոգիաները կարող են օգտագործվել հետևյալ նպատակներով՝ համացանցում անհրաժեշտ տեղեկատվության որոնման համար, երկխոսություն համացանցում, թեմատիկ ցանցային էջերի օգտագործում:
- **Աշխատանքային տեսք** – նախատեսված է ուսանողների ինքնուրույն աշխատանքների համար և թույլ է տալիս գնահատել ուսումնական նյութի յուրացման աստիճանն ուսանողների կողմից:
- **Զեկույց** – որևէ գիտական կամ հետազոտական թեմայի շուրջ կատարած եզրակացությունների, ստացած արդյունքների ներկայացում ուսանողի կողմից:
- **Հարցազրույց** – վերահսկողության միջոց, որը կազմակերպվում է որպես հատուկ զրույց դասավանդողի և ուսանողների միջև՝ կապված այնպիսի թեմայի հետ ինչպիսին կարգապահությունն է, և նախատեսված է հստակեցնել ուսանողների գիտելիքների շրջանակը կոնկրետ թեմայի, հարցի վերաբերյալ:

8. **Դասավանդման մեթոդներն են**⁶ հիմնահարցային դասախոսություն, դասախոսություն-երկխոսություն, դասախոսություն-քննարկում, *թեմատիկ սեմինար*, սեմինար-բանավեճ, գործնական աշխատանք՝ անհատական աշխատանք, գործնական աշխատանք՝ խմբային աշխատանք, ուսուցում գործողությամբ (action learning), իրավիճակային խնդիրների վերլուծություն, գործարար խաղեր և այլք:

9. **Ուսումնառության մեթոդներն են**⁷՝ մտքերի քարտեզագրում, թիմային քննարկում, իրադրությունների վերլուծություն, ավգորիթմների և հրահանգների կազմում, աղյուսակների և դասակարգման համեմատման և համակարգման սխեմաների կազմում, փորձի/հետազոտության արդյունքների վերաբերյալ եզրակացության ներկայացում....

⁶ Ներկայացված են օրինակներ: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացումներ կատարել:

⁷ Ներկայացված են օրինակներ: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացումներ կատարել:

10. Դասընթացի համառոտ բովանդակությունը, ուսումնական աշխատանքի ծավալը՝ ըստ բաժինների և թեմաների⁸.

h/h	Թեմա (բաժին)	Ուսումնական աշխատանքի ժամաքանակն ըստ տեսակների				
		դասախոսություն	սեմինար պարասմունք	գործնական աշխատանք	լաբորատոր աշխատանք	Ինքնուրույն աշխատանք
1.	Հայկական լեռնաշխարհի պետական կազմավորումների ու Միջազգետքի տերությունների հարաբերությունները Ք.ա. 3-րդ հազարամյակում	1				6
2.	Ռազմաքաղաքական փոխհարաբերությունները Հայասայի և Խեթական տերության միջև Ք.ա. 14-13-րդ դդ.	1				6
3.	Հայասայի պետական կարգը					6
4.	Փոյուզիական գործունը հայ ժողովրդի ազգածագման մեջ	1				6
5.	Ուրուատրի-Նաիրի համադաշնությունը Ք.ա. 13-րդ դ. առաջին կեսին					6
6.	Ուրարտու պետության առաջացումն ու ընդարձակումը Ք.ա. 9-8-րդ դդ.	2				6
7.	Ուրարտական պետության թուլացումն ու անկումը	1				6
8.	Հայ ժողովրդի էթնոգենեզիսի մեջ մելիդ-թաբայան գործունի դերը	1				6
9.	Մելիդ-Թեգարաման Ք.ա. 12-8-րդ դդ.	1				6
10.	Ուրարտուի պետական և հասարակական կարգերը		1			6
11.	Ուրարտուի մշակույթը		1			6
12.	Հայկագունի հարստության հաստատումը Հայաստանում և հայ-մարական	1				6

⁸ Նման է օրացուցային պլանին

	փոխհարաբերությունները Ք.ա. 7-6-րդ դդ.					
13.	Հայաստանն Աքեմենյանների տիրապետության ներքո	1				6
14.	Մեծ Հայքի և Փոքր Հայքի թագավորությունները Ք.ա. 331 թ. մինչև Ք.ա. 3-րդ դ. վերջերը	1				6
15.	Ծոփք-Կոմմագենյան միացյալ թագավորությունը	1				6
16.	Մեծ Հայքի թագավորությունը Ք.ա. 4-րդ դ.	1				6
17.	Հայկական թագավորություններն ու Սելևկյան տերությունը Ք.ա. 3-2-րդ դդ սկզբներին	1				6
18.	Մեծ Հայքի թագավորությունը Արտաշես 1-ի ու նրա անմիջական հաջորդների օրոք	2				6
19.	Մեծ Հայքի քաղաքական վերելք Տիգրան 2-րդի օրոք. Հայոց աշխարհակալությունը		2			6
20.	Հայ-Հռոմեական հարաբերությունները Ք.ա. 1-ին դ. սկզբներից մինչև Ք.ա. 66 թ					6
21.	Հայ-հռոմեական և հայ-պարթևական հարաբերությունները Ք.ա. 1-ին դ. երկրորդ կեսին					6
22.	Հելլենիստական դարաշրջանի Հայաստանի պետական կարգն ու կառավարման համակարգը		2			6
23.	Հելլենիստական դարաշրջանի Հայաստանի մշակույթը		2			6
24.	ԸՆԴԱՄԵՆԸ	16	8			156

11. Ուսումնասիրողական գրականության ապահովման քարտ

h/h	Անվանումը/հեղինակ	Հրատարակության տարի
Պարտադիր գրականություն (ՊԳ)		
1.	Մովսիսյան Ա., Հայաստանը Մ.թ.ա. Երրորդ հազարամյակում	Երևան, 2005
2.	Մովսիսյան Ա., Սրբազան լեռնաշխարհը: Հայաստանը Առաջավոր Ասիայի հնագույն հոգևոր ընկալումներում, 2-րդ հրտ.,	Երևան, 2004,
3.	Քոսյան Ա., Ղազարյան Ռ. և ուր. , Մ.թ.ա. XV դ. խեթական սեպագրական աղբյուրները Հայկական լեռնաշխարհի մասին,	Երևան, 2018
4.	Քոսյան Ա., Մ.թ.ա. XIV դարի խեթա-հայասական միջպետական պայմանագրերը,	Երևան, 2016
5.	Ղազարյան Ռ., Մուրսիլի II-ի «Տասնամյա» տարեգրությունը	Երևան, 2013
6.	Ղազարյան Ռ., Հայասա. Քաղաքական և մշակութային պատմությունը	Երևան, 2009
7.	Խաչատրյան Վ., Հայկական տեղանունները սեպագիր աղբյուրներում	Երևան, 2012
8.	Խաչատրյան Վ., Հայկական հնագույն տեղանունները	Երևան, 2018
9.	Г. Меликишвили, Урартские клинообразные надписи, Москва, 1960	Москва 1960
10.	Գրեկյան Ե. Հ., Բիայնիլի Ուրարտու Պետություն և հասարակություն, Երևան, 2016	Երևան, 2016
11.	Ցականյան Ռ. Ա., Ջանգվածային վերաբնակեցումների քաղաքականությունը Ասորեստանում և Վանի Թագավորությունում (Ք.Ա. VIII-VII դդ.), ՄՄԱԵԾ, Հ. 29,	Երևան, 2014
12.	Ցականյան Ռ. Ա., Էթնոքաղաքական տեղաշարժերը Մերձավոր Արևելքում և Հայկական լեռնաշխարհում մ.թ.ա. VII-VI դդ.,	Երևան, 2018
13.	Խաչատրյան Վ., Հայոց հին պատմության հարցեր (Ակնարկներ հայոց հին պատմության)	Երևան, 2010
14.	Խորիկյան Հ., Հայաստանը և Այսրկովկասը Աքեմենյան Պարսկաստանի վարչական բաժանումներում /պատմաաշխարհագրական ուսումնասիրություն/	Երևան, 2014
15.	Հայկագունիներ, խմբագր. Վ. Բարխուդարյանի	Երևան, 2013
16.	Կրկյաշարյան Ս. Մ., Հին Հայաստանի պետական կառուցվածքը (Մ.թ.ա VI-մ.թ. IV դդ.)	Երևան, 2005
17.	Մանանդյան Հ., Քննական տեսություն հայ ժողովրդի պատմության, հ. Ա	Երևան, 1977

18.	Տիրացյան Գ., Երվանդյան Հայաստանի տարածքը (մ.թ.ա. VI- մ.թ.ա. III դ. վերջը), տե'ս Հայկագունիներ, էջ 463 – 482 :	Երևան, 2013,
19.	Էլչիբեկյան Ժ. Գ., Հայաստանը և Սելևկյանները,	Երևան 1979:
20.	Մարգարյան Ե., Հելլենիստական դարաշրջանի Կոմմագենեի և Ծոփքի պատմությունից, Լրաբեր հասարական գիտություննորի, թիվ 1, 2009, էջ 20 - 32:	Երևան 2009
21.	Երեմյան Ս. Հայաստանն ըստ «Աշխարհացոյցի»,	Երևան, 1963
22.	Հարությունյան Բ., Մեծ Հայքի վարչա-քաղաքական բաժանման համակարգն ըստ «Աշխարհացոյցի»,	Երևան, 2001
23.	Ադոնց Ն., Հայաստանի պատմություն	Երևան, 1972
24.	Հարությունյան Բ., Հայաստանի, հայ-իրանական հարաբերությունների և Առաջավոր Ասիայի հնագույն պատմության մի քանի խնդիրների շուրջ Մ.թ.ա. VII-VI դդ..	Երևան, 1998
25.	Տիգրան Մեծ, խմբագ. Է. Լ. Դանիելյան	Երևան, 2011
26.	Ստեփանյան Ա., Պատմության կերպավորությունները Մեծ Հայքում, գիրք Ա	Երևան, 2012
27.	Մանասերյան Ռ., Հայաստանը Արտավազդից մինչև Տրդատ Մեծ	Երևան, 1997
28.	Marciak M., Sophene, Gordyene, and Adiabene Three Regna Minora of Northern Mesopotamia Between East and West, Impact of Empire, Vol. 26,	Leiden, Boston 2017
29.	Biainili-Urartu, The Proceedings of the Symposium held in Munich 12-14 October 2007 Tagungsbericht des Münchner Symposiums 12.-14. Oktober 2007, Edited by S. KROLL, C. GRUBER, U. HELLWAG, M. ROAF & P. ZIMANSKY	Peeters, 2012
30.	Petrosyan A., Problems of Armenian Prehistory: Myut, Language, History	Yerevan, 2015
31.	Քոսյան Ա., Ինտեգրացիոն գործընթացները եփրատյան կոնտակտային գոտում մ.թ.ա. 2-1-ին հազարամյակներում, Տես Արևելագիտությունը Հայաստանում, հատ. 3-րդ, էջ 200-2012	Երևան, 2017
32.	Քոսյան Ա. Տուն Թորգոմայ	Երևան, 1998
33.	Մանասերյան Ռ., Տիգրան Մեծ. Հայաստանի պայքարը Հռոմի և Պարթևստանի դեմ	Երևան, 1987
34.	Քոսյան Ա., Մ.թ.ա.XII դարի մերձավորարևելյան ճգնաժամը և Հայկական լեռնաշխարհը.	Երևան, 1999
35.	Ներսեսեան Ե., Ծոփքի հայ թագաւորութեան դրամները (Շուրջ 260-էն- 70 թթ), Arm. Num. Soc.	
36.	Մարգարյան Գ., Հին Հայաստանի սոցիալ-տնտեսական զարգացման ուղիների մասին,	Երևան 1962
	Լրացուցիչ գրականություն(ԼԳ)	
1.	Հայ ժողովրդի պատմություն ՀՍՍՀ ԳԱ հրատ., հ. 1	Երևան, 1971
2.	Մարգարյան Գ., Հելլենիստական դարաշրջանի Հայաստանն ու Մովսես Խորենացին,	Երևան, 1966

3.	Հակոբյան Թ., Հայաստանի պատմական աշխարհագրություն,	Երևան, 1968
4.	Ղափանցյան Գ. Ա., Ուրարտուի պատմություն,	Երևան, 1940
5.	Առաքելյան Բ., Ուրարտուն և հայ ժողովրդի կազմավորումը. Ուրարտու-Հայաստան	Երևան, 1988
6.	Дибвойз Н. К., Политическая история Парфии	Санкт-Петербург, 2008
7.	Քսենոփոն, Անարասիս	Երևան, 1970
8.	Արրիանոս, Ալեքսանդրի արշավանքը	Երևան, 1987
9.	Тит Ливий, История Рима от основания города, том 1-3,	М., 1989-1991
10.	Плутарх, Избранные жизнеописания, том 1-2	М., 1990
	Համացանցային տեղեկատվական պաշարներ (ՀՏՊ)/ Էլեկտրոնային աղբյուրներ (ԷԱ)	

14 Դասընթացի ուսումնամեթոդական քարտ

11.1. Դասախոսությունների ուսումնամեթոդական քարտ

h/h	Թեմա	Ուսումնասիրվող հարցեր	Ժամաքանակ	Գրականություն ⁹
1.	Հայկական լեռնաշխարհի պետական կազմավորումների և Միջագետքի տերությունների հարաբերությունները Ք.ա. 3-րդ հազարամյակում	Հայկական լեռնաշխարհը հնդեվրոպական նախահայրենիք: Կուր-արքսյան մշակութային ընդհանրությունն ու նրա հենքի վրա առաջացած Արատա պետականությունը: Հայկական լեռնաշխարհի պետական կազմավորումները Ք.ա. 3-րդ հազարամյակում: n	1	ՊԳ. 1,2 ԼԳ 1

⁹ Ըստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր.՝ ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն

2.	Ռազմաքաղաքական փոխհարաբերությունները Հայաստանի և Խեթական տերության միջև Ք.ա. 14-12-րդ դդ.	Հայասա պետականության առաջացման և տարածքի խնդիրը, հայասա-խեթական հարաբերությունները Ք.ա. 14-12-րդ դդ:	1	ՀԳ. 3,4, 5, 6, 7, 8, 30, 34, ԼԳ 1
3.	Փոյուզիական գործունը հայ ժողովրդի ազգածագման մեջ	Ք.ա. 2-րդ հազարարամյակում Հայկակական լեոնաշխարհում և հարակից տարածածաշրջաններում կատարված էթնոքաղաքական տեղաշարժերը, փոյուզիական գաղթը և հայոց էթնոզենեզիսի մեջ փոյուզիական գործոնի մասնակի դերակատարության հարցը:	1	ՊԳ 3,4, 5, 6, 7, 8, 30. 34, ԼԳ 1
4.	Ուրարտու պետության առաջացումն ու ընդարձակումը Ք.ա. 9-8-րդ դդ.	Ուրարտական պետության կազմավորումն ու ընդարձակումը: Նրա վերածելը աշխարհակալ տերության: Ուրարտու-ասորեստանյան ռազմաքաղաքական հարաբերությունների ընթացքը Ք.ա. 9-8-րդ դդ.	2	ՊԳ 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 23, 30, ԼԳ 3, 4, 5
5.	Ուրարտական պետության թուլացումն ու անկումը	Ուրարտուի պարտությունը Ասորեստանի հետ հակամարտությունում, արտաքին գործոնների ազդեցությունը նրա հետագա թուլացման գործում: Ուրարտու-ասորեստանյան և ուրարտա-թաբայան հարաբերությունները Ք.ա. 7-րդ դ. Ուրարտուի անկման տեսությունները	1	ՊԳ 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 23, 30, ԼԳ 1, 3, 4, 5
6.	Հայ ժողովրդի էթնոզենեզիսի մեջ մելիդ-թաբայան գործոնի դերը	Հայաստանը նախարարապետության դարաշրջանում:	1	ՊԳ 11, 12, 31, 32, 34
7.	Մելիդ-Թեգարաման Ք.ա. 12-8-րդ դդ.	Թաբայան ռազմաքաղաքական գործոնի ձևավորումը, նրա էթնիկ բովանդակությունը, թաբալա-ասորեստանյան հարաբերությունները Ք.ա. 9-8-րդ դդ: Թաբալի ընդարձակումը դեպի մերձեփրատյան շրջան:	1	ՊԳ 11, 12, 31, 32
8.	Հայկազունի հարստության հաստատումը Հայաստանում և հայ-մարական	Թաբալի ներթափանցումը Հայկական լեոնաշխարհի հարավ-արևմտյան շրջաններ և հայկական իշխանության հաստատումը:	1	ՊԳ 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 24, 34, ԼԳ 1

	փոխհարաբերությունները Ք.ա. 7-6-րդ դդ.	Հայկազունիների մասնակցությունը Ք.ա. 7-րդ դ. վերջերին Ասորեստանի անկման գործընթացին, հայ-մարական հարաբերությունները Ք.ա. 7-6-րդ դդ. և Հայկազունիների իշխանության տարածումը Հայկական լեռնաշխարհում:		
9.	Հայաստանն Աքեմենյանների տիրապետության ներքո	Հայաստանում Աքեմենյան տիրապետության հաստատումը, հայերի Ք.ա. 521 թ. հակադարեհյան ելույթը, Հայաստանի վերածումը 13-րդ սատրապության, նրա սահմանները, կառավարման համակարգը, տնտեսական դրությունը:	1	ՊԳ 12, 14, 24, ԼԳ 1, 3
10.	Մեծ Հայքի և Փոքր Հայքի թագավորությունները Ք.ա. 331 թ. մինչև Ք.ա. 3-րդ դ. վերջերը	Մեծ Հայքի և Փոքր Հայքի թագավորությունների ձևավորումը, նրանց տարածքը, կառավարման համակարգը, հարաբերությունները հարևան հելլենիստական երկրների հետ	1	ՊԳ 15, 16, 17, 18, 19, 20, 25, 28, ԼԳ 1, 2, 3
11.	Ծովք-Կոմմագենյան միացյալ թագավորությունը	Ծովք-Կոմմագենեի միացյալ թագավորության առաջացման պատճառները, նրա տարածքը, բնակչությունը, հարաբերությունները Մելիկյան տերության հետ, մշակութային կյանքը, քաղաքաշինությունը	1	ՊԳ 15, 16, 17, 18, 19, 20, 28, ԼԳ 1, 2, 3
12.	Մեծ Հայքի թագավորությունը Ք.ա. 4-րդ դ. վերջին 3-րդ դ. առաջին քառորդին	Մեծ Հայքի թագավորության ժամանակավոր հպատակեցումը Մելիկյանների կողմից, Երվանունիների արքայատան հակասելևկյան քաղաքակրթության հաջողությունը Ք.ա. 3-րդ դ. առաջին քառորդին	1	ՊԳ 15, 16, 17, 18, 19, 20, 28, ԼԳ 1, 2, 3
13.	Հայկական թագավորություններն ու Մելիկյան տերությունը Ք.ա. 3-դ. երկրորդ	Հայկական թագավորությունների և Մելիկյան տերության հարաբերությունները Ք.ա. 3-րդ դ. երկրորդ կեսին, Փոքր Հայքի,	1	ՊԳ 15, 16, 17, 18, 19, 20, 28, ԼԳ 1, 2, 3

	կեսից մինչև 2-րդ դդ սկզբները	Կոմագենեի, Մեծ Հայքի ու Ծոփքի ժամանակավոր հպատակեցումը Անտիոքոս 3-րդի կողմից		
14.	Մեծ Հայքի թագավորությունը Արտաշես 1-ի ու նրա անմիջական հաջորդների օրոք	Ք.ա. 190 թ. Մագնեսիայի ճակատամարտն ու հայկական թագավորությունների անկախության վերականգնումը: Արտաշեսյան արքայատոհմի հաստատումը Մեծ Հայքում, Արտաշես 1-ի միավորիչ գործունեությունն ու ներքին բարեփոխումները: Մեծ Հայքը Արտաշես 1-ի անմիջական հաջորդների օրոք:	2	ՊԳ 15, 16, 17, 18, 19, 20, 25, 26, 28, ԼԳ 1, 2, 3
15.	ԸՆԴԱՄԵՆԸ		16	

15.2 Գործնական աշխատանքների /սեմինար պարապմունքների ուսումնամեթոդական քարտ

h/h	<i>Թեմա</i>	Ուսումնասիրվող հարցեր	<i>Ժամաքանակ</i>	Մտուցման ձևը	Գրականություն¹⁰
1.	Ուրարտուի պետական և հասարակական կարգերը	Ուրարտական պետության պետական կառուցվածքը, արքայական շխանությունը, արքունիքը, երկրային իշխանությունները, դաշնային բնույթի վերացումը և պետության	1	Բանավոր հարցում և թեստային աշխ.	ՀԳ. 9, 10, 11, 12, 29, ԼԳ 1, 4, 5

¹⁰ Ըստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր.՝ ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն

		կենտրոնացումը, մարզային իշխանությունները, Ուրարտուի բանակի կառուցվածքն ու ղեկավարումը			
2.	Ուրարտուի մշակույթը	Ուրարտական մշակույթի բնույթը, կրոնը, արվեստը, ճարտարապետությունը, քանդակագործությունը, գրության համակարգը	1	Բանավոր հարցում և թեստային աշխ.	ՊԳ 9, 10, 13, 29, 30, ԼԳ 1, 4, 5
3.	Մեծ Հայքի քաղաքական վերելք Տիգրան 2-րդի օրոք. Հայոց աշխարհակալությունը	Տիգրան 2-րդի գահակալությունը: Ծովքի վերամիավորումը, Կորդուքի, Վիրքի, Աղվանքի հպատակեցումը, Տիգրանի դաշինքը Միհրդատ 6-րդի հետ: Տիգրանի պատերազմը Պարթևստանի դեմ և նրա տերության ընդարձակումը, Տիգրանը և Սելևկյանները: Տիգրան 2-ի տերության սահմանները, կառավարման համակարգը, բնակչությունը, Տիգրանակերտ մայրաքաղաքի կառուցումը:	2	Բանավոր հարցում և թեստային աշխ.	ՊԳ. 16, 17, 19, 25, 26, 33, ԼԳ. 1, 2, 3
4.	Հելլենիստական դարաշրջանի Հայաստանի պետական կարգն ու կառավարման համակարգը	Հայկական պետությունների պետական կառուցվածքը, արքայական շխանությունը, քաղաքական կրոնը, արքունիքը, կառավարման համակարգը, տոհմիկ և ծառայող ազնվականությունը, բանակի կառուցվածքն ու ղեկավարումը	2	Բանավոր հարցում և թեստային աշխ.	ՊԳ. 15, 16, 17, 19, 20, 25, 26, 27, 35, 36, ԼԳ 1, 2
5.	Հելլենիստական դարաշրջանի Հայաստանի մշակույթը	Հայաստանի հելլենիստական մշակույթի ձևավորման նախադրյալները, բնույթը, զարգացման հիմնական փուլերը, կրոնական սինկրետիզմը, արվեստը, քաղաքաշինությունը, ճարտարապետությունը, քանդակագործությունը, դրամահատությունը, գրության համակարգը	2	Բանավոր հարցում և թեստային աշխ.	ՊԳ. 15, 16, 17, 19, 20, 25, 26, 27, 35, 36, ԼԳ 1, 2

6.	ԸՆԴԱՄԵՆԸ		8		
----	----------	--	---	--	--

11.2. Ինքնուրույն աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ

h/h	Ինքնուրույն աշխատանքի թեմաները	Աշխատանքի տեսակը ¹¹	Ներկայացման ժամկետները	Ստուգման ձևը	Գրականություն ¹²
1.	Հայոց Ք.ա. 521 թ. հակադարեհյան ապստամբությունը	Ռեֆերատ	Կիսամյակի վերջ	Գրավոր և բանավոր	ՊԳ 17 ԼԳ 1
2.	Հայաստանն ըստ Քսենոփոնի Անաբասիսի	Ռեֆերատ	Կիսամյակի վերջ	Գրավոր և բանավոր	ՊԳ 17, ԼԳ 1, 7
3.	Գավգամելայի ճակատամարտ	Ռեֆերատ	Կիսամյակի վերջ	Գրավոր և բանավոր	ՊԳ 17, ԼԳ 1, 8
4.	Մազնեսիայի ճակատամարտ	Ռեֆերատ	Կիսամյակի վերջ	Գրավոր և բանավոր	ՊԳ 17, 19, ԼԳ 1, 9
5.	Արտաշեսյան արքայատան տոհմաբանական աղյուսակ	Ռեֆերատ	Կիսամյակի վերջ	Գրավոր և բանավոր	ՀԳ 17, 24, 25, ԼԳ 1
6.	Ծոփքի արքայատան տոհմաբանական աղյուսակ	Ռեֆերատ	Կիսամյակի վերջ	Գրավոր և բանավոր	ՀԳ 15,17, 20, 28, 35, ԼԳ 1, 2
7.	Կոմագենեի արքայատան տոհմաբանական աղյուսակ	Ռեֆերատ	Կիսամյակի վերջ	Գրավոր և բանավոր	ՀԳ 15,17, 20, 28, 35, ԼԳ 1, 2
8.	Տիգրանակերտի ճակատամարտը	Ռեֆերատ	Կիսամյակի վերջ	Գրավոր և բանավոր	ՀԳ 17, ԼԳ 1, 2, 10

12. Դասընթացի նյութատեխնիկական միջոցների ապահովում¹³

¹¹ Տես 7-րդ կետի հինգերորդ պարբերությունը ռեֆերատ

¹² Ըստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր.՝ ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլ ռեֆերատ ն

¹³ Նշվում են սարք-սարքավորումների, համակարգչային ծրագրերի նկարագրությունները և քանակը, որոնք անհրաժեշտ են տվյալ դասընթացի ուսումնական գործընթացը

Ռեսուրսի անվանումը	Ռեսուրսի անվանումը, քանակը, նկարագրությունը (անհրաժեշտության դեպքում)
Լսարան (հատուկ կահավորմամբ)	Ինտերակտ. գրատ.
Նյութեր լաբորատոր աշխատանքների համար	
Սարքեր, սարքավորումներ	
Համակարգչային ծրագրեր	
Այլ	

13. Գնահատում

Համալսարանում գործում է բակալավրիատի, մագիստրատուրայի և ասպիրանտուրայի ուսանողների գիտելիքների պարբերական ստուգման և գնահատման բազմագործոնային համակարգ, որի կիրառման հիմնական նպատակներն են՝

- կազմակերպել ուսումնառության համաչափ աշխատանքային գործընթաց, ապահովել գիտելիքների համակողմանի ստուգում, խթանել ուսանողի ինքնուրույն աշխատանքը,
- իրականացնել ինքնուրույն առաջադրանքների, ընթացիկ ստուգումների (ստուգարքներ և քննություններ), ուսումնական գործընթացի այլ բաղադրիչների հաշվառում հետադարձ կապի արդյունավետ մեխանիզմների ներմուծման միջոցով՝ ի նպաստ ուսումնառության գործընթացի բարելավման:

Համալսարանում գնահատման գործընթացը կանոնակարգվում է համաձայն գործող կարգի¹⁴:

13.1. Գիտելիքների ստուգման և գնահատման բաղադրիչներն են՝

- ուսումնական գործընթացին ուսանողի մասնակցության աստիճանի գնահատում դասերին հաճախումների հաշվառման միջոցով՝ առավելագույնը 20 միավոր,
- գործնական (սեմինար) և լաբորատոր աշխատանքների ընթացքում նրա ակտիվության և հմտությունների հաշվառում և գնահատում ընթացիկ ստուգումների միջոցով՝ առավելագույնը գումարային 20 միավոր,
- ինքնուրույն աշխատանքների (անհատական առաջադրանքներ) հաշվառում և գնահատում առավելագույնը գումարային 20 միավոր,
- դասընթացի ենթաբաժինների և ծրագրով նախատեսված այլ առաջադրանքների կատարման և յուրացման ընթացիկ ստուգում և գնահատում կիսամյակի ընթացքում (ընթացիկ քննություններ կամ ստուգարքներ)՝ առավելագույնը գումարային 40 միավոր,
- ստուգման արդյունքների ամփոփում գնահատման նշված բաղադրիչների արդյունքների հիման վրա և դասընթացի արդյունարար գնահատականի ձևավորում՝ առավելագույնը գումարային 100 միավոր:

13.2. Ուսանողների գիտելիքների ստուգում.

Դասընթացն ամփոփվում է քննությամբ:

Քննությամբ ամփոփվող դասընթացն ավարտվում է կիսամյակի 2 քննության

¹⁴«Վանաձորի Հ. Թումանյանի անվան պետական համալսարան» հիմնադրամի ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ» (ընդունված ՎՊՀ-ի գիտական խորհրդի կողմից 30.062022թ.),

միջոցով և մյուս բաղադրիչների գնահատումների արդյունքներով:¹⁵

13.3. Հարցաշար (ըստ ծրագրի)

1. Կուր-արաքսյան մշակույթը
2. Շումերական էպոսի Արատտա երկրի տեղադրությունը
3. Մինչսարգոնյան Միջագետքը և Հայկական լեռնաշխարհը
4. Սարգոնյան Միջագետքը և Հայկական լեռնաշխարհը
5. Ուրի 3-րդ հարստությունը և Հայկական լեռնաշխարհը
6. Հայասայի պատմաաշխարհագրական դիրքը
7. Ռազմաքաղաքական փոխհարաբերությունները Հայասայի և Խեթական տերության միջև
Ք.ա. 14-րդ դ.
8. Հայասա-Խաթթի հարաբերությունները Խեթական արքա Մուպիլուումաս 1-ի օրոք
9. Խեթական արքա Մուրշիլ 2-րդը և Հայասան
10. Խեթա-հայասական հարաբերությունները Ք.ա. 13-րդ դ.
11. Հայասան և Խեթական տերության մայրամուտը
12. Հայասայի պետական կարգը
13. Փոյուզիական գործոնը հայ ժողովրդի ազգաձագման մեջ
14. Ուրուատրի-Նաիրի համադաշնությունը Ք.ա. 13-րդ դ. առաջին կեսին
15. Ասորեստանի արքա Թուկուլտի –Նինուրտայի արշավանքը Նաիրի
16. Դայաննի-Դիաուլի-Տայքը Ք.ա. 12-9-րդ դդ.
17. Ուրարտու պետության առաջացումը
18. Ուրարտուն Իշպուինիի և Մենուայի օրոք
19. Դիաուլի-Ուրարտու հարաբերությունները Ք.ա. 8-րդ դ.
20. Ուրարտուն Արգիշթի 1-ի օրոք
21. Ուրարտուն Սարդուրի 2-րդի օրոք
22. Ուրարտուն Ռուսա 1-ի և Արգիշթի 2-րդի օրոք
23. Ուրարտուն Ռուսա 2-րդ Արգիշթիորդու օրոք
24. Հայ ժողովրդի էթնոգենեզիսի մեջ մելիդ-թաբալյան գործոնի դերը
25. Մելիդ-Թեգարաման Ք.ա. 12-8-րդ դդ.
26. Կիմերները Առաջավոր Ասիայի քաղաքական հարաբերությունների համատեքստում
27. Ուրարտուի պետական և հասարակական կարգերը
28. Ուրարտուի մշակույթը
29. Ասորեստանի արքա Ասարհադոնի Մելիդի դեմ արշավանքը
30. Ուրարտական պետության թուլացումը Ք.ա. 670-ական թթ. վերջ 640-ական թթ.
31. Ուրարտական պետության անկումը. Ուրարտական պետության անկման «Ավանդական տեսություն»-ը
32. Ուրարտական պետության անկման «Տրոհման», «Աղետների» և «Ժառանգման» տեսությունները
33. Հայկազունի հարստության հաստատումը Հայաստանում
34. Հայ-մարական փոխհարաբերությունները Ք.ա. 7-6 դդ.
35. Աքեմենյան տիրապետության հաստատումը Հայաստանում և հայերի Ք.ա. 521թ. Ելույթը Դարեհ 1-ի իշխանության դեմ
36. Հայաստանը Աքեմենյան տերության 13-րդ սատրապություն

¹⁵ Կիրառվում է կամ առաջին, կամ երկրորդ պարբերությունն ըստ դասընթացի ամփոփման ձևի:

37. Հայաստանը ըստ Քսենոփոնի «Անաբասիսի»
38. Մեծ Հայքի թագավորությունը Ք.ա. 331 թ. Մինչև Ք.ա. 3-րդ դ. 60-ական թթ.
39. Ծովք-Կոմմագենյան միացյալ թագավորությունը
40. Մեծ Հայքի թագավորությունը Երվանդ Վերջինի օրոք
41. Մեծ Հայքի, Ծովքի, Փոքր Հայքի ու Կոմմագենեի նկատմամբ Սելևկյան տիրապետության հաստատումը
42. Հայկական երկրների ազատագրումը Սելևկյան տիրապետությունից
43. Արտաշես 1-ն ու Մեծ Հայքի սահմանների ընդարձակումը
44. Արտաշես 1-ի վարչական և հողային բարեփոխումը
45. Թագավորական իշխանությունն ու արքունիքը Արտաշես 1-ի և նրա մերձավոր հաջորդների օրոք
46. Մեծ Հայքի թագավորությունը Արտաշես 1-ի մերձավոր հաջորդների օրոք
47. Տիգրան 2-րդի գահակալությունը
48. Տիգրան 2-րդի արտաքին քաղաքականությունը Ք.ա. 95-90 թթ.
49. Տիգրան 2-ի «Պարթևական» պատերազմը
50. Տիգրան 2-րդը և Սելևկյանները
51. Տիգրանակերտի հիմնումը
52. Հայ-Հռոմեական պատերազմի առաջին փուլը՝ Ք.ա. 69թ.-68 թ. Սեպտ.
53. Հայ-Հռոմեական պատերազմի երկրորդ փուլը՝ Ք.ա. 68 թ. Սեպտ-66 թ սեպտ.
54. Արտաշատի հայ-հռոմեական հաշտության պայմանագիրը
55. Կրասոսի Պարթևական արշավանքն ու Հայաստանը
56. Անտոնինոսի Արևելյան արշավանքը և Հայաստանը
57. Անտոնինոսի արշավանքը Հայաստան
58. Արտաշես 2-րդը և Մեծ Հայքի անկախության վերականգնումը
59. Մեծ Հայքի Արտաշեսյան թագավորության թուլացումն ու անկորմը

Ա) (1-ին ընթացիկ քննություն (կիսամյակի 9-10-րդ շաբաթների ընթացքում)

- **Ընդգրկված թեմաները.**
- Հայկական լեռնաշխարհի պետական կազմավորումների և Միջագետքի տերությունների հարաբերությունները Ք.ա. 3-րդ հազարամյակում
- Ռազմաքաղաքական փոխհարաբերությունները Հայասայի և Խեթական տերության միջև Ք.ա. 14-12-րդ դդ.
- Հայասայի պետական կարգը
- Փոյուգիական գործոնը հայ ժողովրդի ազգաձագման մեջ
- Ուրուստրի - Նաիրի համադաշնությունը Ք.ա. 13-րդ դ. առաջին կեսին
- Ուրարտու պետության առաջացումը և ընդարձակումը Ք.ա. 9-8-րդ դդ.
- Ուրարտական պետության թուլացումն ու անկումը
- Ուրարտուի պետական և հասարակական կարգը
- Ուրարտուի մշակույթը
- Հայ ժողովրդի էթնոգենեզիսի մեջ մելիդ-թաբալյան գործոնի դերը
- Մելիդ-Թեգարաման Ք.ա. 12-8-րդ դդ.

▪ **Ընդգրկված հարցեր.**

- Կուր-արաքսյան մշակույթը
- Շումերական էպոսի Արատտա երկրի տեղադրությունը
- Մինչսարգոնյան Միջագետքը և Հայկական լեռնաշխարհը
- Սարգոնյան Միջագետքը և Հայկական լեռնաշխարհը
- Ուրի 3-րդ հարստությունը և Հայկական լեռնաշխարհը
- Հայասայի պատմաաշխարհագրական դիրքը
- Ռազմաքաղաքական փոխհարաբերությունները Հայասայի և Խեթական տերության միջև Ք.ա. 14-րդ դ.
- Հայասա-Խաթթի հարաբերությունները Խեթական արքա Սուպիլուլումաս 1-ի օրոք
- Խեթական արքա Սուրշիլ 2-րդը և Հայասան
- Խեթա-հայասական հարաբերությունները Ք.ա. 13-րդ դ.
- Հայասան և Խեթական տերության մայրամուտը
- Հայասայի պետական կարգը
- Փոյուզիական գործոնը հայ ժողովրդի ազգաձագման մեջ
- Ուրուատրի-Նաիրի համադաշնությունը Ք.ա. 13-րդ դ. առաջին կեսին
- Ասորեստանի արքա Թուկուլտի –Նինուրտայի արշավանքը Նաիրի
- Դայանի-Դիաուիի-Տայքը Ք.ա. 12-9-րդ դդ.
- Ուրարտու պետության առաջացումը
- Ուրարտուն Իշպուինիի և Մենուայի օրոք
- Դիաուիի-Ուրարտու հարաբերությունները Ք.ա. 8-րդ դ.
- Ուրարտուն Արգիշթի 1-ի օրոք
- Ուրարտուն Սարդուրի 2-րդի օրոք
- Ուրարտուն Ռուսա 1-ի և Արգիշթի 2-րդի օրոք
- Ուրարտուն Ռուսա 2-րդ Արգիշթիորդու օրոք
- Հայ ժողովրդի էթնոգենեզիսի մեջ մելիդ-թաբայյան գործոնի դերը
- Մելիդ-Թեգարաման Ք.ա. 12-8-րդ դդ.
- Կիմերները Առաջավոր Ասիայի քաղաքական հարաբերությունների համատեքստում
- Ուրարտուի պետական և հասարակական կարգերը
- Ուրարտուի մշակույթը
- Ասորեստանի արքա Ասարհադունի Մելիդի դեմ արշավանքը
- Ուրարտական պետության թուլացումը Ք.ա. 670-ական թթ. վերջ 640-ական թթ.
- Ուրարտական պետության անկումը. Ուրարտական պետության անկման «Ավանդական տեսություն»-ը
- Ուրարտական պետության անկման «Տրոհման», «Աղետների» և «Ժառանգման» տեսությունները

Բ) (2-րդ ընթացիկ քննություն (կիսամյակի 9-10-րդ շաբաթների ընթացքում)

▪ **Ընդգրկվող թեմաները.**

- Հայկագունիների հաստատումը Հայաստանում և հայ-մարական փոխհարաբերությունները Ք.ա. 7-6-րդ դդ.
- Հայաստանն Աքեմենյանների տիրապետության ներքո
- Մեծ Հայքի և Փոքր Հայքի թագավորությունները Ք.ա. 331 թ. մինչև Ք.ա. 3-րդ դ. վերջերը

- Ծովափ-Կոմմաենյան միացյալ թագավորությունը
- Մեծ Հայքի թագավորությունը Ք.ա. 4-րդ դ. վերջին և 3-րդ դ. առաջին քառորդին
- Հայկական թագավորություններն ու Սելևկյան տերությունը Ք.ա. 3-րդ դ. երկրորդ կեսից մինչև Ք.ա. 2-րդ դ. սկզբները
- Մեծ հայքի թագավորությունը Արտաշես 1-ի ու նրա անմիջական հաջորդների օրոք
- Մեծ Հայքի քաղաքական վերելքը Տիգրան 2-ի օրոք. Հայոց աշխարհակալությունը
- Հայ-հռոմեական հարաբերությունները Ք.ա. 1-ին դ. սկզբներից մինչև Ք.ա. 66 թ.
- Հայ-հռոմեական և հայ-պարթևական հարաբերությունները Ք.ա. 1-ին դ. երկրորդ կեսին
- Հելլենիստական դարաշրջանի Հայաստանի պետական կարգն ու կառավարման համակարգը
- Հելլենիստական դարաշրջանի Հայաստանի մշակույթը
- **Ընդգրկված հարցեր.**
- Հայկագունի հարստության հաստատումը Հայաստանում
- Հայ-մարական փոխհարաբերությունները Ք.ա. 7-6 դդ.
- Աքեմենյան տիրապետության հաստատումը Հայաստանում և հայերի Ք.ա. 521թ. Ելույթը Դարեհ 1-ի իշխանության դեմ
- Հայաստանը Աքեմենյան տերության 13-րդ սատրապություն
- Հայաստանը ըստ Քսենոփոնի «Անաբասիսի»
- Մեծ Հայքի թագավորությունը Ք.ա. 331 թ. Մինչև Ք.ա. 3-րդ դ. 60-ական թթ.
- Ծովափ-Կոմմագենյան միացյալ թագավորությունը
- Մեծ Հայքի թագավորությունը Երվանդ Վերջինի օրոք
- Մեծ Հայքի, Ծովափի, Փոքր Հայքի ու Կոմմագենեի նկատմամբ Սելևկյան տիրապետության հաստատումը
- Հայկական երկրների ազատագրումը Սելևկյան տիրապետությունից
- Արտաշես 1-ն ու Մեծ Հայքի սահմանների ընդարձակումը
- Արտաշես 1-ի վարչական և հողային բարեփոխումը
- Թագավորական իշխանությունն ու արքունիքը Արտաշես 1-ի և նրա մերձավոր հաջորդների օրոք
- Մեծ Հայքի թագավորությունը Արտաշես 1-ի մերձավոր հաջորդների օրոք
- Տիգրան 2-րդի գահակալությունը
- Տիգրան 2-րդի արտաքին քաղաքականությունը Ք.ա. 95-90 թթ.
- Տիգրան 2-ի «Պարթևական» պատերազմը
- Տիգրան 2-րդը և Սելևկյանները
- Տիգրանակերտի հիմնումը
- Հայ-Հռոմեական պատերազմի առաջին փուլը՝ Ք.ա. 69թ.-68 թ. Սեպտ.

- Հայ-Հռոմեական պատերազմի երկրորդ փուլը՝ Ք.ա. 68 թ. Սեպտ-66 թ սեպտ.
- Արտաշատի հայ-հռոմեական հաշտության պայմանագիրը
- Կրասոսի Պարթևական արշավանքն ու Հայաստանը
- Անտոնինոսի Արևելյան արշավանքը և Հայաստանը
- Անտոնինոսի արշավանքը Հայաստան
- Արտաշես 2-րդը և Մեծ Հայքի անկախության վերականգնումը
- Մեծ Հայքի Արտաշեսյան թագավորության թուլացումն ու անկորմը

a. **Գնահատման չափանիշները¹⁶.**

- Տեսական գիտելիքները
- Գործնական աշխատանքները
- Մեմինար պարապմունքները
- Լաբորատոր աշխատանքները:
- Ինքնուրույն աշխատանքը:

¹⁶ Լրացվում է ըստ ամբիոնի /դասախոսի որոշման

«ՎԱՆԱԶՈՐԻ Հ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ»
ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ՆԿԱՐԱԳՐԻՉ

Մասնագիտություն՝ ----022201.00.6--պատմություն _____

/դասիչ, մասնագիտության լրիվ անվանումը/

Կրթական ծրագիր՝ 022201.01.6 -Պատմություն1

/դասիչ, կրթական ծրագրի լրիվ անվանումը/

Որակավորման աստիճան՝ _____բակալավր _____

/բակալավր, մագիստրատուրա/

Վանաձոր 2023

Հեռակա ուսուցման համակարգ

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	Պ/բ -001- Հայոց պատմություն-1		
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	6-կրեդիտ		
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	1-ին տարի, 1-ին կիսամյակ		
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	Դասախոսություն	16
		Սեմինար	8
		Լաբորատոր աշխատանք	
		Գործնական աշխատանք	
	Ինքնուրույն	156	
Ընդամենը	180		
Մտուցման ձևը	քննություն		
Դասընթացի նպատակը	<p>13.4. Դասընթացի նպատակն է.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Բազմակողմանի պատկերացումներ տալ Հայ ժողովրդի ձևավորման, նրա բազմադարյան պատմության հնագույն և հին դարաշրջանների քաղաքական, հասարակական-տնտեսական և մշակութային զարգացման ինքնատիպ ընթացքի, հարևան երկրների ու ժողովուրդների հետ նրա բազմաբնույթ փոխհարաբերությունների մասին: ▪ Տեսական գիտելիքներ տալ Հայկական լեռնաշխարհում ձևավորված հնագույն պետական կազմավորումների քաղաքական պատմության, նրանց ժառանգական կապի, կառավարման համակարգերի մասին: ▪ Համակարգված պատկերացում տալ Պատմական Հայաստանի հնագույն և հին դարաժրջանների հասարակական կյանքի՝ էթնոքաղաքական տեղաշարժերի, հասարակության էթնիկ, ենթաէթնիկ և դասային կազմի, տարբեր դարաշրջաններում դրսևորված սցիո-մշակութային գործընթացների մասին: ▪ Ձևավորել Հայոց պատմական ընձեռնած տվյալները համակարգելու, տեսական վերլուծության ենթարկելու, սեփական դիրքորոշումը փաստարկելու և ինքնուրույն հետևություններ անելու կարողություն: 		

<p>Դասընթացի վերջնարդյունքները</p>	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <p><i>Գիտելիք, Հմտություն, Կարողունակություն</i></p> <p>Իմանա Հայաստանի պատմական աշխարհագրության տեսական հիմունքները, իմանա Հայոց պատմության ուսումնասիրման մեթոդական հիմքերը,</p> <p>1.կարողանա ձեռք բերած տեսական գիտելիքները կիրառել գործնականում՝ պատմական իրողությունները հասկանալու, փաստերն ու երևույթները համեմատելու, պատմական տարբեր դարաշրջաններում գոյություն ունեցած վարչա-քաղաքական միավորների զարգացման փուլերն ու դրանց օրինաչափությունները համադրելու և համակողմանի գնահատելու, վերլուծելու, դիրքորոշումներ ձևակերպելու համար,</p> <p>2. կարողանա համադրել հնագույն և հին դարաշրջանների Հայոց պետականությունների վարչաքաղաքական փորձ, վեր հանել դրանց ժառանգորդության և մշակութային ընդհանրության հարատևման պատճառներն ու առանձնահատկությունները,</p> <p>3. կարողանա համակարգել Հայոց պատմության վերաբերյալ բազմաբնույթ գիտելիքները, դրանք ենթարկել տեսական վերլուծության, փաստարկել սեփական դիրքորոշումը և կատարել ինքնուրույն հետևություններ,</p> <p>4. կարողանա վերլուծել օտար տիրապետությունների ընթացքում Հայաստանի վարչական համակարգերի վերափոխությունների ընթացքը, ժողովրդագրական պատկերի փոփոխությունները,</p> <p>5. կարողանա ձևավորել դիրքորոշումներ հնագույն և հին շրջանի Հայոց պատմության հիմնախնդիրների նկատմամբ և կատարել դրանց հետազոտություն:</p>
<p>Դասընթացի բովանդակությունը</p>	<p>Թեմա 1. Հայկական լեռնաշխարհի պետական կազմավորումների և Միջագետքի տերությունների հարաբերությունները Ք.ա. 3-րդ հազարամյակում</p> <p>Թեմա 2. Ռազմաքաղաքական փոխհարաբերությունները Հայասայի և Խեթական տերության միջև Ք.ա. 14-12-րդ դդ.</p> <p>Թեմա 3. Հայասայի պետական կարգը</p> <p>Թեմա 4. Փոյուզիական գործոնը հայ ժողովրդի ազգաձագման մեջ</p> <p>Թեմա 5. Ուրուատրի Նաիրի համադաշնությունը Ք.ա. 13-րդ դ. առաջին կեսին</p> <p>Թեմա 6. Ուրարտու պետության առաջացումը և ընդարձակումը</p>

	<p>Ք.ա. 9-8-րդ դդ. Թեմա 7. Ուրարտական պետության թուլացումն ու անկումը Թեմա 8. Ուրարտուի պետական և հասարակական կարգը Թեմա 9. Ուրարտուի մշակույթը Թեմա 10. Հայ ժողովրդի էթնոգենեզիսի մեջ մելիդ-թաբայյան գործոնի դերը Թեմա 11. Մելիդ-Թեգարաման Ք.ա. 12-8-րդ դդ. Թեմա 12. Հայկագունիների հաստատումը Հայաստանում և հայ-մարական փոխհարաբերությունները Ք.ա. 7-6-րդ դդ. Թեմա 13. Հայաստանն Աքեմենյանների տիրապետության ներքո Թեմա 14. Մեծ Հայքի և Փոքր Հայքի թագավորությունները Ք.ա. 331 թ. մինչև Ք.ա. 3-րդ դ. վերջերը Թեմա 15. Ծովք-Կոմմաենյան միացյալ թագավորությունը Թեմա 16. Մեծ Հայքի թագավորությունը Ք.ա. 4-րդ դ. վերջին և 3-րդ դ. առաջին քառորդին Թեմա 17. Հայկական թագավորություններն ու Սելևկյան տերությունը Ք.ա. 3-րդ դ. երկրորդ կեսից մինչև Ք.ա. 2-րդ դ. սկզբները Թեմա 18. Մեծ հայքի թագավորությունը Արտաշես 1-ի ու նրա անմիջական հաջորդների օրոք Թեմա 19. Մեծ Հայքի քաղաքական վերելքը Տիգրան 2-ի օրոք. Հայոց աշխարհակալությունը Թեմա 20. Հայ-հռոմեական հարաբերությունները Ք.ա. 1-ին դ. սկզբներից մինչև Ք.ա. 66 թ. Թեմա 21. Հայ-հռոմեական և հայ-պարթևական հարաբերությունները Ք.ա. 1-ին դ. երկրորդ կեսին Թեմա 22. Հելլենիստական դարաշրջանի Հայաստանի պետական կարգն ու կառավարման համակարգը Թեմա 23. Հելլենիստական դարաշրջանի Հայաստանի մշակույթը</p>
<p>Գնահատման մեթոդները և չափանիշները</p>	
<p>Գրականություն</p>	<p>Պարտադիր- Լրացուցիչ-</p>

